

ISSN:2251-6018

سال دوازدهم ♦ شماره ۱۱۹ ♦ اردیبهشت ۱۴۰۰ ♦ ماهنامه خبری پژوهشی کلید سلامت

چهارم خرداد روز جهانی تیروئید

در این شماره میخوانید:

- عادات‌های غذایی و خطر بروز سرطان تیروئید
- شیوع اضطراب، افسردگی و استرس در میان بیماران ام اس
- عوامل منجر به اضافه وزن در میان جمعیت ۴۰ تا ۷۰ ساله
- میزان شادی در میان جوامع حاشیه‌نشین
- کاهش چشمگیر بروز مالاریا در جنوب شرقی ایران
- ارزشیابی اقتصادی برنامه‌های غربالگری و مداخلات درمانی برای بیماران تالاسمی
- تأثیر تعطیلی مدارس بر اوقات فراغت و الگوی خواب دانش‌آموزان در طی همه‌گیری کووید-۱۹
- میزان پذیرش واکسن کرونا در سطح جهان

صفحه	عنوان
۳	عادت‌های غذایی و خطر بروز سرطان تیروئید
۴	شیوع اضطراب، افسردگی و استرس در میان بیماران ام‌اس
۵	عوامل منجر به اضافه وزن در میان جمعیت ۴۰ تا ۷۰ ساله
۶	میزان شادی در میان جوامع حاشیه‌نشین
۷	کاهش چشمگیر بروز مالاریا در جنوب شرقی ایران
۸	ارزشیابی اقتصادی برنامه‌های غربالگری و مداخلات درمانی برای بیماران تالاسمی
۹	تأثیر تعطیلی مدارس بر اوقات فراغت و الگوی خواب دانش‌آموزان در طی همه‌گیری کووید-۱۹
۱۰	میزان پذیرش واکسن کرونا در سطح جهان

کلید سلامت

شماره شاپا: ۶۰۱۸-۲۲۵۱

سال دوازدهم - شماره ۱۱۹

اردیبهشت ماه ۱۴۰۰

صاحب امتیاز و مدیر مسئول:

دکتر کامران باقری لنکرانی، رئیس مرکز تحقیقات سیاستگذاری سلامت

سر دبیر:

دکتر سعید شهابی

اعضای هیأت تحریریه:

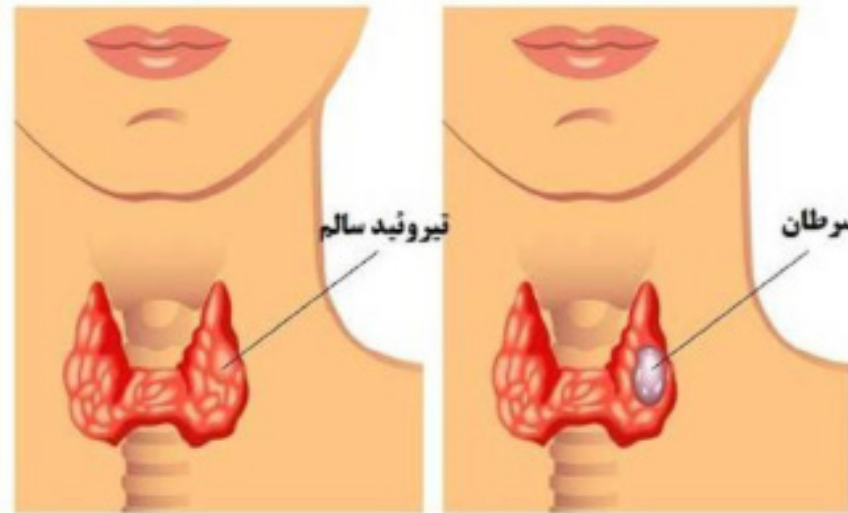
دکتر محمود نجابت، دکتر حسن جولایی، دکتر سولماز قهرمانی، دکتر

مجید فروردین، دکتر نجمه مهارلویی

طراحی و صفحه آرایی:

فرحناز ایزدی

عادت‌های غذایی و خطر بروز سرطان تیروئید

Fiore M, Cristaldi A, Okatyeva V, Bianco SL, Conti GO, Zuccarello P, Copat C, Caltabiano R, Cannizzaro M, Ferrante M. Dietary habits and thyroid cancer risk: A hospital-based case-control study in Sicily (South Italy). *Food and Chemical Toxicology*. 2020 Dec 146:111778;1.

غده تیروئید، یک غده درون‌ریز است که در ناحیه گردنی قرار داشته و دسته‌ای از هورمون‌ها را ترشح می‌کند که پیش‌نیاز عملکرد طبیعی سلول‌های بدن می‌باشند. اختلالات در این غده بویژه در میان زنان بسیار شایع است، به گونه‌ای که تخمین زده می‌شود که از هر ۲۰ نفر، یک نفر به نوعی از اختلال در غده تیروئید رنج می‌برد. پُرکاری تیروئید هنگامی رخ می‌دهد که میزان ترشح هورمون‌ها از سطح طبیعی بیشتر شود، که نتیجه آن افزایش فعالیت سلول‌ها و اندام‌های بدن نظیر افزایش ضربان قلب، افزایش فعالیت روده‌ای و... می‌باشد. از طرفی، کم‌کاری تیروئید هنگامی دیده می‌شود که میزان ترشح هورمون‌ها کمتر از سطح طبیعی باشد، که نتیجه آن کند شدن عملکرد سلول‌ها و اندام‌های بدن خواهد بود که نتیجه آن را می‌توان در کاهش ضربان قلب، کاهش عملکرد روده‌ای و حتی یبوست مشاهده کرد. سرطان تیروئید از دیگر اختلالات غده تیروئید است که اگرچه بسیار نادر است اما میزان آن در سال‌های اخیر در حال افزایش بوده است. بر اساس گزارش سال ۲۰۱۸، بیش از ۵۶۰ هزار مورد سرطان تیروئید در سرتاسر جهان گزارش شده است که میزان بروز آن در میان زنان سه برابر مردان بوده است. با این حال، این نکته را باید مورد توجه قرار داد که خوشبختانه نرخ مرگ‌ومیر ناشی از این بیماری بسیار پایین است، به گونه‌ای که به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر، نرخ مرگ‌ومیر حدود نیم نفر است. اگرچه علت سرطان تیروئید همچنان به روشنی مشخص نشده است، اما

گازدار نظیر کوکاکولا بصورت چشمگیری خطر ابتلاء به این نوع سرطان را افزایش می‌دهند. این در حالیست که، مصرف سبزیجات، لبنیات و غذاهای دریایی، بین ۳۰ تا ۵۰ درصد از ابتلاء افراد به این سرطان جلوگیری می‌کنند. یکی از نکات قابل توجه این مطالعه، تأثیر مثبت مصرف آب به میزان یک تا دو لیتر در طول روز در جلوگیری از ابتلاء به این سرطان است. بنابراین، در نظر گرفتن رژیم‌های غذایی متعادل می‌تواند رویکرد پیشگیرانه بسیار مؤثری در کاهش بروز سرطان تیروئید باشد.

عواملی نظیر تابش‌های یونیزه‌کننده، سوابق خانوادگی، جنسیت (در زنان بیشتر دیده می‌شود)، رژیم‌های غذایی کم‌یُد و چاقی افراد، به عنوان علل بالقوه در بروز این اختلال در نظر گرفته می‌شوند. یکی از نکات جالب توجه در ارتباط با این سرطان این است که مصرف دخانیات و الکل خطر ابتلاء به این نوع سرطان را کاهش می‌دهند.

بر اساس شواهد علمی موجود، رژیم‌های غذایی می‌توانند نقش عامل خطر و یا محافظتی را در بروز سرطان تیروئید ایفاء کنند. با این حال، یافته‌های شواهد مرتبط با این موضوع، بسیار پراکنده و ضد و نقیض می‌باشند. از همین رو، این مطالعه تلاش کرده است تا رابطه میان عادت‌های غذایی و بروز سرطان تیروئید را مورد بررسی قرار دهد. این مطالعه در یکی از مناطق جنوبی کشور ایتالیا انجام شده است و یافته‌های آن در مجله علمی *Food and Chemical Toxicology* منتشر شده‌اند. در ادامه به بررسی یافته‌های این مطالعه می‌پردازیم. بر اساس یافته‌های این مطالعه، مصرف غذاهای حاوی نشاسته، شربنی‌جات و مواد غذایی پُرچرب و پُرنمک، نزدیک به ۴۰ درصد شانس ابتلاء به سرطان تیروئید را افزایش می‌دهند. علاوه بر این، مصرف نمک‌های یُددار، چای و نوشابه‌های

شیوع اضطراب، افسردگی و استرس در میان بیماران ام اس

Karimi S, Andayeshgar B, Khatony A. Prevalence of anxiety, depression, and stress in patients with multiple sclerosis in Kermanshah-Iran: a cross-sectional study. BMC psychiatry. 2020 Dec;8-20:1.

بیماری ام اس که با عنوان تصلب چندگانه عصبی نیز شناخته می‌شود، از جمله بیماری‌های سیستم عصبی مرکزی انسان می‌باشد. این بیماری غالباً در سنین بین ۲۰ تا ۴۰ سالگی خود را نشان می‌دهد که در طی آن غلاف میلین سلول‌های عصبی در مغز و نخاع آسیب می‌بینند. وظیفه میلین در سلول‌های عصبی، افزایش سرعت انتقال پیام‌های عصبی و محافظت از این سلول‌ها می‌باشد. شیوع ام اس به ازای هر صد هزار نفر، بین ۵۷ تا ۷۸ نفر است، به گونه‌ای که حدود ۲.۵ میلیون نفر در سرتاسر جهان از این بیماری رنج می‌برند.

اگرچه علل بروز این بیماری همچنان ناشناخته باقیمانده‌اند، اما عواملی نظیر نقص سیستم ایمنی بدن، عوامل ژنتیکی، سابقه خانوادگی، کمبود ویتامین د، ویروس اپشتین-بار (Epstein-Barr virus)، منطقه جغرافیایی و سبک زندگی به عنوان عوامل بالقوه در بروز این بیماری در نظر گرفته می‌شوند. بیماری ام اس دارای علائم گوناگونی نیز می‌باشد. خستگی فرد مبتلاء یکی از علائم رایج این بیماریست که در میان ۸۰ درصد از بیماران دیده می‌شود. خواب‌رفتگی صورت، اختلال عملکرد مثانه و روده، مشکلات بینایی، سرگیجه و احساس منگی، تغییرات شناختی، اختلالات کلامی، کاهش شنوایی و اختلال در بلع، از دیگر علائم رایج این بیماری هستند.

متأسفانه در ایران نیز میزان شیوع بیماری ام اس در سال‌های اخیر افزایش یافته است به گونه‌ای که به ازای هر صد هزار نفر، حدود ۶۰ نفر به این بیماری مبتلاء می‌باشند. بسیاری از این بیماران را زنان ۲۰ تا ۴۰ ساله‌ای

تشکیل می‌دهند که در اوج فعالیت‌های اجتماعی، عاطفی و جسمی خود قرار دارند. از همین رو، بروز اختلالات روانی نظیر اضطراب، افسردگی و استرس از جمله مهم‌ترین چالش‌های بیماران ام اس می‌باشند. لازم است که به این نکته هم، توجه داشته باشیم که اگرچه بسیاری اضطراب و استرس را مترادف هم می‌دانند، اما اضطراب احساسی است که مستقیماً با یک عامل خارجی ارتباط ندارد، در حالی که استرس واکنشی‌ست که در قبال یک رویداد خارجی بروز می‌دهد. بر اساس شواهد موجود، نرخ چنین اختلالاتی در میان بیماران ام اس بیش از جمعیت عمومیست، به گونه‌ای که شیوع اضطراب در میان این دسته از بیماران در کانادا نزدیک به ۳۰ درصد بوده است. در پاسخ به شیوع بالای بیماری ام اس در ایران، این مطالعه تلاش کرده است تا به بررسی اختلالات روانی در میان بیماران ام اس در یکی از مناطق غربی کشور (کرمانشاه) بپردازد.

بر اساس یافته‌های این مطالعه، میانگین سن بیماران ام اس حدود ۳۵ سال است. نکته قابل تأمل این است که شیوع افسردگی متوسط حدود ۴۷ درصد، اضطراب متوسط حدود ۳۹ درصد و استرس متوسط حدود ۴۵ درصد تخمین زده شده است. این یافته‌ها بیانگر شیوع بسیار بالای

اختلالات روانی در میان بیماران ام اس ساکن کرمانشاه هستند. علاوه بر این، وضعیت اقتصادی و اشتغال بیماران دارای رابطه بسیار چشمگیری با بروز چنین اختلالاتی می‌باشد. در واقع با توجه به هزینه‌های درمانی سرسام‌آور بیماران ام اس، بیمارانی که از وضعیت اقتصادی بهتری برخوردار هستند، از اختلالات روانی کمتری رنج می‌برند. دیگر نکته قابل تأمل این مطالعه، شیوع بالاتر افسردگی در میان زنان مبتلاءست، که می‌تواند ناشی از بروز بیشتر این بیماری در میان زنان باشد. همچنین، شیوع این اختلالات روانی در میان بیماران متأهل و نیز بیمارانی که بازنشسته یا بیکار بودند، بیشتر بود. از همین رو پیشنهاد شده است تا ضمن اتخاذ سیاست‌هایی اثربخش در جهت بهبود وضعیت اقتصادی این بیماران، ارزیابی‌های دوره‌ای از سوی روانشناسان یا روانپزشکان به منظور پایش وضعیت روانشناختی آنها و ارائه درمان‌های به موقع صورت پذیرد.

عوامل شایع منجر به اضافه وزن در میان جمعیت ۴۰ تا ۷۰ ساله

اضافه وزن بیشتری بودند. این یافته می‌تواند به نوعی بیانگر این واقعیت باشد که زنان پس از ازدواج، اهمیت کمتری برای تناسب اندام خود قائل می‌شوند. مصرف دخانیات در زنان هم با اضافه وزن رابطه معکوس داشت که به نوعی دلالت بر کاهش اشتها پس از مصرف دخانیات دارد. در ارتباط با مردان، افرادی که سابقه مصرف دخانیات داشتند، دارای اضافه وزن بیشتری بودند. این یافته احتمالاً ناشی از این واقعیت است که این مردان در سال‌های قبل عادت به مصرف دخانیات داشته و در هنگام انجام مطالعه مصرف نداشته‌اند. علاوه بر این، مردان شرکت‌کننده در مطالعه اگرچه دارای سطح متوسطی از فعالیت فیزیکی بودند، اما از اضافه وزن هم رنج می‌بردند. از همین رو، لازم است تا مردان برای پیشگیری از اضافه وزن، سطح فعالیت فیزیکی خود را افزایش دهند. با این حال، گروه‌های میانسالی با توجه به مصرف داروهای مختلف نظیر داروهای دیابت و کم‌کاری تیروئید، ممکن است در اثر عوارض جانبی چنین داروهایی نیز دچار اضافه وزن گردند.

و زنان بین ۴۰ تا ۷۰ سال را در استان فارس شناسایی نماید. در ادامه یافته‌های ارزشمند این مطالعه که در ژورنال BMC Public Health منتشر شده‌اند را با هم مرور می‌کنیم. بر اساس یافته‌های این مطالعه، نیمی از نمونه‌های مطالعه دارای اضافه وزن بودند. این در حالی بود که شیوع اضافه وزن در میان زنان بیش از مردان بود، به گونه‌ای که نزدیک به ۶۳ درصد از زنان شرکت‌کننده در مطالعه دارای اضافه وزن بودند. زنان متعلق به طبقات اجتماعی-اقتصادی بالاتر دارای اضافه وزن بیشتری بودند. نکته جالب توجه این است که میزان اضافه وزن در زنان برخوردار از نظر اقتصادی، دو تا سه برابر زنان متعلق به طبقات اقتصادی پائین‌تر جامعه بود. علاوه بر این، پائین بودن سطح فعالیت فیزیکی زنان، یکی از عوامل مهم در بروز اضافه وزن می‌باشد. از طرفی، تغییر عادات غذایی و حرکت به سمت خوراکی‌های غربی پُرچرب، شیرین و فرآوری‌شده، دیگر عامل خطر در اضافه وزن در میان کشورهای در حال توسعه می‌باشد. دیگر یافته قابل تأمل این مطالعه، کمتر بودن میزان اضافه وزن در میان زنان شاغل بود. در واقع، عدم اشتغال زنان باعث اتخاذ رفتارهای تغذیه‌ای نامناسب می‌گردد. زنان متأهل و همچنین زنان بیوه دارای

Dastgheib SA, Rezaianzadeh A, Maharlouei N, Rahimikazerooni S, Lankarani KB. Gender difference in determinant factors of being overweight among the 70-40-year-old population of Kharameh cohort study, Iran. BMC Public Health. 2021 Dec;0-1:(1)21.

اضافه وزن یکی از مهمترین مشکلات سلامت عمومی هم در کشورهای توسعه‌یافته و هم در کشورهای در حال توسعه می‌باشد. در سال‌های اخیر، میزان اضافه وزن در سراسر جهان در حال افزایش است، به گونه‌ای که بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی، حدود ۱.۹ میلیارد نفر در سال ۲۰۱۶ دارای اضافه وزن بوده‌اند. در ایران نیز همانند بسیاری از کشورها، تعداد افراد دارای اضافه وزن در حال افزایش است. بر اساس شواهد موجود، میزان اضافه وزن در میان مناطق مختلف کشور بین ۱۳ تا ۷۶ درصد می‌باشد که بیانگر شدت این چالش در سرتاسر کشور است. عوامل مختلفی در بروز اضافه وزن نقش دارند که از آن جمله می‌توان به سن افراد، جنسیت، وضعیت تأهل، نژاد، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال و... اشاره کرد. با این حال، همچنان توافق کاملی بر سر رابطه چشمگیر میان عوامل اجتماعی-اقتصادی و بروز اضافه وزن وجود ندارد. از دیگر عوامل مطرح در بروز اضافه وزن می‌توان به سطح پائین فعالیت فیزیکی افراد اشاره کرد که شواهد علمی متعددی آن را مورد توجه قرار داده‌اند. این در حالیست که میزان مصرف دخانیات رابطه معکوسی با وزن افراد دارد. در کنار تمام این عوامل، مطالعات بیانگر این حقیقت هستند که عوامل منجر به اضافه وزن در میان زنان و مردان متفاوت هستند و شیوع اضافه وزن در میان زنان بیش از مردان است.

در پاسخ به چنین شرایطی، این مطالعه تلاش کرده است تا عوامل منجر به اضافه وزن در میان مردان

میزان شادی در میان جوامع حاشیه‌نشین

Kazemi M, Honarvar B, Heydari ST, Joulaei H, Haghghi MR, Lankarani KB. Happiness in marginalized populations: a community-based study in South Central Iran. BMC psychology. 2021 Dec;8-1:(1)9.

میزان شادی افراد که تحت تأثیر وضعیت اجتماعی-اقتصادی، سلامت جسمی و روانی و نیز روابط اجتماعی می‌باشد، در سالیان اخیر بشدت مورد توجه سیاستگذاران و تصمیم‌گیرندگان بوده است. بر اساس تعاریف ارائه شده، میزان شادی فرد دلالت بر درک وی از کیفیت زندگی خود بصورت مطلوب دارد. از همین رو، شادی افراد به عنوان ابزاری برای اندازه‌گیری میزان پیشرفت اجتماعی در نظر گرفته شده و بشدت مورد نظر برنامه‌ریزان قرار دارد، به گونه‌ای که در سال ۲۰۱۱، سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی، شادی شهروندان را به عنوان یکی از هسته‌های اصلی برنامه دولت‌های عضو معرفی کرده است. در واقع، شادی شهروندان یک جامعه رابطه مستقیمی با سطح اشتغال، امنیت شغلی و درآمد افراد داشته و زمینه‌ساز افزایش رشد اقتصادی می‌باشد.

میزان شادی افراد در کشورها و جوامع مختلف، بسیار متفاوت است. این تفاوت را می‌توان ناشی از تفاوت در خصوصیات اجتماعی و نیز استانداردهای زندگی در این جوامع دانست. نکته جالب توجه این است که فرهنگ جوامع نقش کلیدی در سطح شادی افراد ایفاء می‌کند به گونه‌ای که بیشترین شادی را می‌توان در کشورهای شمالی و مرکزی اروپا و کمترین شادی را در کشورهای آسیایی مشاهده کرد. در کنار تمام این عوامل، شواهد موجود به عواملی نظیر محل سکونت، درآمد، شغل، جامعه محلی، تحصیلات، محیط، مشارکت اجتماعی، سطح سلامت، رضایت از زندگی، تعادل میان زندگی و شغل و... به عنوان عوامل اثرگذار بر سطح شادی افراد جامعه اشاره نموده‌اند.

همانطور که پیش از این ذکر شد، عوامل اجتماعی، محل سکونت و اشتغال افراد بر سطح شادی آنها بسیار مؤثر هستند. یکی از پدیده‌های با اهمیت در سالیان اخیر که با افزایش شهرنشینی گسترش یافته است، افزایش حاشیه‌نشینی می‌باشد. بر اساس تعریف ارائه شده از سوی سازمان ملل متحد، یک خانواده حاشیه‌نشین شامل گروهی از افراد است که زیر یک سقف زندگی می‌کنند، در حالی که یک یا بیش از یکی از امکانات زیر موجود نمی‌باشد: دسترسی به آب آشامیدنی سالم، دسترسی به بهداشت کافی، فضای زندگی کافی و پایدار بودن مسکن. فقر یکی از چالش‌های عمده مناطق حاشیه‌نشین است که با آسیب‌های دیگری نظیر اعتیاد و جرم و جنایت همراه می‌شود. همه این موارد در کنار عدم پاسخگویی به نیازهای ابتدایی زندگی باعث شده است تا سطح شادی افراد ساکن مناطق حاشیه‌نشین که به نوعی بیانگر وضعیت اجتماعی و اقتصادی آنها می‌باشد، بشدت تحت تأثیر قرار گیرد. مطالعه حاضر به بررسی سطح شادی افراد ساکن یکی از مناطق حاشیه‌نشین شهر شیراز پرداخته و تلاش کرده است تا عوامل منجر به این وضعیت را آشکار سازد.

بر اساس یافته‌های این مطالعه، سطح شادی در میان حاشیه‌نشینان کمتر از

سطح شادی در میان جمعیت عمومی کشور نبود. از طرفی، سطح شادی در میان زنان و مردان ساکن در این مناطق با یکدیگر تفاوتی نداشت. با این حال، شادی در میان سالمندان، افراد بی‌سواد، افراد بیکار و افراد منزوی از اجتماع کمتر بود. این در حالیست که عواملی نظیر رضایت شغلی، رضایت از زندگی زناشویی، امیدواری، وجود حمایت اجتماعی و داشتن درآمد کافی برای پوشش هزینه‌های زندگی، رابطه مثبتی با افزایش میزان شادی افراد ساکن در این منطقه حاشیه‌نشین داشتند. در مجموع، میانگین نمره شادی افراد ساکن در این منطقه اندکی بیش از ۶ (از نمره ۱۰) بود. بر اساس رتبه بندی صورت گرفته، این نمره هر چقدر به عدد ۱۰ نزدیکتر باشد، بیانگر شادی بیشتر است. یکی از نکات قابل تأمل این مطالعه، بالاتر بودن میزان شادی در میان افراد مجرد و نیز افراد متأهل در مقایسه با افراد مطلقه و متارکه‌شده بود. از همین رو لازم است که سیاستگذاران علاوه بر توجه به تمام جمعیت ساکن در این مناطق، به برخی از گروه‌های خاص ساکن که دارای میزان شادی کمتری هستند، بیشتر توجه نمایند.

کاهش چشمگیر بروز مالاریا در جنوب شرقی ایران

Zare M, Farshidi H, Soleimani-Ahmadi M, Jaberhashemi SA, Sanei-Dehkordi A. Significant decline of malaria incidence in a low socioeconomic area in the southeast of Iran: 10 years field assessment during malaria elimination programme. Journal of Parasitic Diseases. 2021 Apr -22:19.

بیماری مالاریا یکی از مهمترین بیماری‌های انگلی‌ست که از طریق نیش پشه‌های آلوده به انسان منتقل می‌شود. این بیماری بیشتر در مناطق گرمسیری و نیمه‌گرمسیری دیده شده و ناشی از انگلی به نام پلاسمودیوم (*Plasmodium*) است. بر اساس گزارش جهانی سال ۲۰۱۹، نزدیک به نیمی از جمعیت جهان در خطر ابتلاء به این بیماری می‌باشند، به گونه‌ای که سالانه حدود ۲۲۹ میلیون نفر به این بیماری مبتلاء شده و بیش از ۴۰۰ هزار نفر بر اساس این بیماری جان خود را از دست می‌دهند. نکته قابل توجه این است که بسیاری از افرادی که بر اثر این بیماری فوت می‌شوند، کودکان آفریقایی هستند. بر اساس گزارش مرکز کنترل و پیشگیری بیماری‌های ایالات متحده آمریکا، بیش از ۹۰ درصد از موارد مرگومیر این بیماری در آفریقا دیده می‌شوند.

تب بالا، لرز و احساس تهوع شدید از جمله شایع‌ترین علائم مالاریا در میان افراد مبتلاء می‌باشند. علائم این بیماری معمولاً پس از چند هفته از زمان گزیده شدن از سوی پشه آلوده، در افراد ظاهر می‌شوند. با این حال، برخی از انواع انگل‌های مالاریا ممکن است تا یکسال در بدن فرد مبتلاء بصورت نهفته باقی بمانند. در سالیان اخیر، سازمان بهداشت جهانی تلاش کرده است تا با اتخاذ راهکارهای پیشگیرانه نظیر توزیع پشه‌بند در مناطق مالاریا خیز، از ابتلاء افراد بویژه کودکان به هنگام خواب جلوگیری کنند. در کل، با توجه به اینکه پشه‌های حامل این انگل‌ها بین غروب تا طلوع آفتاب فعال هستند

این بیماری در مناطق مختلف استان هرمزگان نظیر بشاگرد صورت پذیرفته است. به منظور بررسی اثرات این برنامه، این مطالعه تلاش کرده است تا روند بروز این بیماری را در ده سال اخیر (از زمان شروع برنامه کنترل بیماری) پایش نماید. بر اساس یافته‌های این مطالعه ارزشمند، به دنبال انجام تست‌های سریع و آزمایشات میکروسکوپی به منظور شناسایی بیماران، حدود ۲۲۷ بیمار مالاریا از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ در این منطقه شناسایی شده‌اند. یکی از نکات قابل تأمل این مطالعه، بروز بیشتر این بیماری در میان مردان به نسبت زنان و نیز بروز بیشتر این بیماری در مناطق روستایی می‌باشد. خوشبختانه، موارد ابتلاء به مالاریا از حدود ۲۰۰ بیمار در سال ۲۰۰۹، به بدون بیمار در سال ۲۰۱۸ کاهش یافته‌اند. به بیانی دیگر، بروز این بیماری در مناطق مورد نظر استان هرمزگان، حدود ۹۹ درصد کاهش یافته است. با وجود این کاهش چشمگیر، همچنان احتمال بروز این بیماری بدلیل شرایط اقلیمی و جغرافیایی در این مناطق وجود دارد. از همین رو، لازم است که برنامه‌های پایش و نظارت به منظور شناسایی به موقع موارد مشکوک و درمان بیماران همچنان در اولویت قرار داشته باشد.

(در تاریکی شب)، لازم است تا اقدامات پیشگیرانه در این ساعات بیشتر مورد توجه قرار گیرند. از دیگر راهکارهای پیشگیرانه می‌توان به پوشیدن پوست از طریق شلوار و لباس آستین بلند، استفاده از دفع‌کننده‌های حشرات نظیر اسپری‌های مخصوص پوست و لباس و نیز آغشته کردن پشه‌بندها به حشره‌کش‌ها اشاره کرد. در ایران نیز با توجه به آب‌وهوای گرمسیری و نیمه‌گرمسیری استان‌های جنوبی و جنوب‌شرقی نظیر کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان، مالاریا بومی این مناطق می‌باشد، به گونه‌ای که عمده موارد ابتلاء به این بیماری (حدود چهارم پنجم از کل مبتلایان) در ایران از این مناطق گزارش می‌شوند. از همین رو، برنامه‌های مختلفی به منظور ریشه‌کنی مالاریا در این مناطق اتخاذ شده است که از آن جمله می‌توان به برنامه ریشه‌کنی مالاریا در سال ۱۹۵۱ اشاره کرد، که در سال ۱۹۸۵ به برنامه کنترل مالاریا تغییر نام داد. ایران تلاش دارد تا سال ۲۰۲۵ به هدف بدون مالاریا در کشور دست یابد. همانطور که گفته شد، استان هرمزگان با تشکیل حدود ۱۰ درصد از کل جمعیت ایران، بیش از ۳۸ درصد از کل موارد ابتلاء به بیماری مالاریا را شامل می‌شود. از همین رو، از سال ۲۰۱۰ برنامه‌ای به منظور ریشه‌کنی

ارزشیابی اقتصادی غربالگری و مداخلات درمانی برای بیماران تالاسمی

ازدواج دو فرد ناقل بیماری، استفاده از روش‌های مطمئن تنظیم خانواده و... می‌باشد. متأسفانه، ایران دارای یکی از بالاترین نرخ‌های شیوع این بیماری در سطح جهان است. با وجود پیشرفت‌هایی که در درمان این دسته از بیماران صورت گرفته است، عوارض جانبی این درمان‌ها در کنار تأثیرات منفی فرآیندهای درمانی بر جریان عادی زندگی فرد مبتلاء و نیز خانواده وی باعث شده

است تا مشکلات متعددی برای آنها ایجاد گردد.

از همین رو، حرکت به سمت غربالگری موارد تالاسمی مینور به منظور پیشگیری از بروز موارد ماژور، به عنوان یکی راهبردهای اثربخش در طی دهه‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. از سال ۱۹۹۷، انجام غربالگری تالاسمی پیش از ازدواج در ایران اجباری شده است. با توجه به وضعیت زن و مرد، چنین غربالگری‌هایی نیز نیازمند انجام چندین آزمایش هستند تا وضعیت افراد کاملاً مشخص گردد. سؤالی که اینجا مطرح می‌شود این است که تا چه حد انجام چنین غربالگری‌هایی می‌توانند نسبت به درمان‌های ارائه‌شده به موارد ماژور اثربخش بوده و موجب کاهش هزینه‌ها گردند؟ مطالعه ارزشمندی که اخیراً از سوی پژوهشگران کشورمان انجام شده است، تلاش کرده تا به این سؤال پاسخ دهد.

بر اساس یافته‌های این مطالعه، انجام غربالگری به منظور شناسایی موارد تالاسمی مینور بسیار هزینه‌اثربخش‌تر از درمان بیماران تالاسمی می‌باشد. بنابراین، با توجه به مزیت خالص غربالگری، حرکت به این سمت می‌بایست سیاست غالب

Esmailzadeh F, Ahmadi B, Vahedi S, Barzegari S, Rajabi A. Major thalassemia, screening or treatment: an economic evaluation study in Iran. International journal of health policy and management. 2021 Feb 3.

تالاسمی نوعی کم‌خونی ارثی یا ژنتیکی است که از طریق والدین به کودک منتقل می‌شود. این بیماری دارای دو نوع خفیف (مینور) و شدید (ماژور) است. از جمله علائم این بیماری می‌توان به رنگ‌پریدگی، اختلال خواب، ضعف و بی‌حالی فرد مبتلاء اشاره کرد که از حدود سن شش ماهگی ظاهر می‌شوند. کودکان مبتلاء به تالاسمی به دلیل کم‌خونی نیازمند تزریق مداوم خون می‌باشند و از آنجا که تزریق خون به بدن با افزایش آهن همراه است، تزریق آمپول دسفرال به منظور دفع آهن اضافی از بدن ضرورت می‌یابد.

منظور از تالاسمی مینور و ماژور چیست؟ در صورتی که تنها یک عامل (ژن) معیوب از یکی از والدین به کودک منتقل شود، کودک تنها ناقل این بیماری خواهد بود و علائم بیماری را بروز نخواهد داد که به این حالت از تالاسمی، تالاسمی مینور گفته می‌شود. باید به این نکته اشاره داشت که فرد ناقل می‌تواند همین ژن معیوب را به فرزند خود در آینده انتقال دهد. با این حال، در تالاسمی ماژور، کودک هر دو ژن معیوب را (یکی از مادر و دیگری از پدر) دریافت کرده و علائم بیماری را بروز می‌دهد. بطور کلی، در صورتی که هم مادر و هم پدر ناقل این بیماری باشند، ۲۵ درصد احتمال دارد که کودک آنها به تالاسمی ماژور مبتلاء گردد.

از جمله راه‌های تشخیص این بیماری می‌توان به انجام آزمایش خون و نیز انجام آزمایش ژنتیک در دوران جنینی اشاره کرد. با این حال، توجه اصلی در ارتباط با بیماری تالاسمی بر پیشگیری از این بیماری از طریق غربالگری افراد ناقل، جلوگیری از

باشد. از طرفی، با توجه به متفاوت بودن شیوع تالاسمی در نقاط مختلف کشور، انجام غربالگری در مناطقی نظیر سیستان و بلوچستان که دارای شیوع بالای تالاسمی می‌باشند، می‌تواند ضمن کاهش هزینه‌ها، بسیار اثربخش نیز واقع گردد. نکته دیگر ارائه شده در این مطالعه این است که اگرچه بخش قابل توجهی از هزینه‌های درمانی بیماران تالاسمی ماژور از سوی دولت و شرکت‌های بیمه پرداخت می‌گردند، اما همچنان سهم خانواده‌ها چشمگیر است. لذا پوشش بیشتر از سوی دولت و بیمه‌ها می‌تواند فرآیند درمان این دسته از بیماران را تسهیل نماید.

تأثیر تعطیلی مدارس بر اوقات فراغت و الگوی خواب دانش‌آموزان در طی همه‌گیری کووید-۱۹

اساس میزان سن آنها بود، به گونه‌ای که دانش‌آموزان ۶ تا ۹ ساله بیشتر تمایل داشتند که به تماشای تلویزیون بپردازند، در حالی که دانش‌آموزان ۱۲ سال به بالا تمایل داشتند که به انجام بازی‌های کامپیوتری و موبایلی مشغول گردند. این در حالی بود که تنها دانش‌آموزان ۱۰ تا ۱۲ ساله تمایل به مطالعه و درس خواندن به عنوان اولین اولویت خود در ایام فراغت داشتند. همین یافته‌ها بیانگر این حقیقت تلخ است که تعطیلی مدارس به دنبال همه‌گیری کووید-۱۹ دارای اثرات منفی چشمگیری بر فرآیند آموزش دانش‌آموزان بوده است که می‌تواند نتیجه آن را در کاهش موفقیت‌های علمی و آکادمیک آنها در سال‌های آینده مشاهده کرد.

در ارتباط با الگوی خواب دانش‌آموزان، بیش از نیمی از مشارکت‌کنندگان در این مطالعه بیان کردند که روزانه بیش از ۱۲ ساعت می‌خوابند. این یافته در کنار یافته‌های پیشین که دلالت بر کاهش فعالیت فیزیکی دارند، می‌تواند عامل خطر مهمی در افزایش وزن دانش‌آموزان باشد که خود دارای پیامدهای سلامت نامطلوبی خواهد بود. این درحالیست که باید به این حقیقت هم توجه داشت که دانش‌آموزانی که ساعات بیشتری می‌خوابند، بیشتر هم از کامپیوتر و موبایل استفاده می‌کنند که خود می‌تواند با پیامدهای روحی و روانی بسیاری همراه باشد.

and preventive medicine منتشر شده‌اند، تلاش کرده است تا با انجام یک پیمایش به بررسی تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر اوقات فراغت و الگوی خواب دانش‌آموزان در استان فارس بپردازد. در ادامه تلاش می‌کنیم تا مهمترین یافته‌های این مطالعه را با هم مرور کنیم.

بر اساس یافته‌های این مطالعه، مهمترین سرگرمی دانش‌آموزان در طی تعطیلی مدارس، انجام بازی‌های کامپیوتری و موبایلی است. در حالی که، مطالعه و تماشای تلویزیون از دیگر سرگرمی‌های مطرح شده از سوی دانش‌آموزان می‌باشند. اگرچه برخی از دانش‌آموزان به گذراندن اوقات فراغت خود با اعضای خانواده و برخی از دوستان خود اشاره داشتند، اما اغلب آنها ترجیح می‌دادند تا اوقات فراغت خود را به تنهایی سپری کنند. در نتیجه، اضافه وزن می‌تواند پیامد بالقوه چنین وضعیتی باشد که بسیاری از مطالعات انجام شده در سایر کشورهای جهان به آن اشاره کرده‌اند. علاوه بر این، احتمال بروز رفتارهای خشونت‌بار و نیز افسردگی به دنبال چنین سبکی از زندگی بسیار زیاد خواهد بود، چرا که مطالعات بیانگر وجود رابطه بسیار قوی میان اختلالات روانی و میزان استفاده از بازی‌های کامپیوتری، موبایلی و نیز تماشای تلویزیون می‌باشند.

دیگر یافته قابل تأمل این مطالعه، متفاوت بودن تمایلات دانش‌آموزان برای گذراندن اوقات فراغت خود بر

Ranjbar K, Hosseinpour H, Shahriarirad R, Ghaem H, Jafari K, Rahimi T, Mirahmadizadeh A, Hosseinpour P. Students' attitude and sleep pattern during school closure following COVID19- pandemic quarantine: a web-based survey in south of Iran. Environmental health and preventive medicine. 2021 Dec;0-1:(1)26.

به دنبال همه‌گیری کووید-۱۹، سیاست‌های کنترلی و پیشگیرانه متعددی به منظور کاهش بار این بیماری اتخاذ شده است که از آن جمله می‌توان به قرنطینه خانگی اشاره کرد. یکی از مشکلات اساسی سلامت عمومی در سطح جهان، سلامت روان عموم جامعه بویژه کودکان است که تحت سیاست‌های قرنطینه‌ای بشدت تأثیر قرار گرفته است. تعطیلی مدارس و ارتباط مداوم دانش‌آموزان با اعضای خانواده دارای تأثیرات پُررنگی بر روال عادی زندگی دانش‌آموزان بوده است، به نحوی که اوقات فراغت، خواب و حتی ارتباطات اجتماعی آنها دچار تغییراتی شده است.

تغییر در الگوی خواب و کاهش فعالیت فیزیکی، بصورت قابل ملاحظه‌ای سلامت جسمی و روانی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهد که می‌تواند با نتایج نامطلوبی نظیر اضافه وزن، خشونت خانگی، استرس‌های شدید، کاهش ارتباطات اجتماعی و افزایش زمان استفاده از فضای مجازی و تلویزیون، همراه باشند. بنابراین، شاید یکی از اولین گام‌ها در مواجهه اثربخش در برابر چنین پیامدهایی، شناخت چگونگی تغییر در روال عادی زندگی دانش‌آموزان و نیز عوامل مؤثر بر آن باشد تا بتوان بستر لازم برای سیاست‌گذاری‌های اثربخش را مهیا ساخت.

در پاسخ به چنین شرایطی، این مطالعه ارزشمند که یافته‌های آن در ژورنال Environmental health

میزان پذیرش واکسن کرونا در سطح جهان

Lazarus JV, Ratzan SC, Palayew A, Gostin LO, Larson HJ, Rabin K, Kimball S, El-Mohandes A. A global survey of potential acceptance of a COVID19-vaccine. Nature medicine. 2021 Feb;8-225:(2)27.

همه‌گیری کووید-۱۹ همچنان در بسیاری از کشورهای جهان جولان می‌دهد و منجر به آمار بالای مرگومیر می‌شود. تنها راهکار مقابله با این همه‌گیری کشنده، واکسیناسیون گسترده در سطح جهان است. از همین رو، آمادگی کشورها به منظور فراهم نمودن عادلانه و توزیع مطلوب واکسن کووید-۱۹ بسیار حیاتی به نظر می‌رسد. چنین راهبردی مستلزم ظرفیت‌سازی در نظام سلامت و نیز اقداماتی در جهت افزایش اعتماد و نیز پذیرش برنامه واکسیناسیون از سوی عموم جامعه می‌باشد.

سازمان بهداشت جهانی در سال ۲۰۱۵، تردید به واکسیناسیون را هر گونه تأخیر در پذیرش و یا خودداری از تزریق واکسن از سوی افرادی از جامعه علیرغم در دسترس بودن واکسن تعریف می‌کند. نگرانی نسبت به واکسیناسیون در سراسر جهان در حال افزایش است، به گونه‌ای که سازمان بهداشت جهانی این چالش را به عنوان یکی از ۱۰ خطر سلامت جهانی در سال ۲۰۱۹ معرفی کرده است. در بسیاری از کشورهای جهان، تردید نسبت به برنامه‌های واکسیناسیون باعث شده است تا ایمنی مطلوب نسبت به بیماری‌های مورد نظر حاصل نگردد.

در طی ماه‌های اخیر و به موازات توسعه و تولید واکسن‌های مختلف به منظور ایمنی‌سازی در برابر همه‌گیری کووید-۱۹، نگرانی نسبت تزریق این واکسن‌ها افزایش یافته است. از طرفی، فعالین ضد واکسیناسیون از طریق تبلیغات گسترده و ارائه اطلاعات گزینشی، باعث شده‌اند تا

یکی از عوامل اصلی در پذیرش واکسن کووید-۱۹، میزان اعتماد عموم جامعه به دولت‌های خود می‌باشد. همانطور که در این مطالعه نیز نشان داده شده است، میزان پذیرش واکسن در میان کشورهای آسیایی نظیر چین، کره جنوبی و سنگاپور بیشترین است که با توجه به بالا بودن شاخص اعتماد عمومی به دولت‌ها در این کشورها، می‌تواند به اهمیت اعتماد عمومی بیشتر پی‌برد. شاید یکی از کلیدی‌ترین راهبردها در راستای افزایش پذیرش واکسن، حرکت در جهت افزایش سواد سلامت و نیز کمک به افراد در راستای کاهش تردیدهای خود نسبت به برنامه واکسیناسیون است. جالب توجه است که میزان پذیرش واکسن در میان سالمندان بیش از گروه‌های جوان‌تر است. از طرفی، پذیرش تزریق واکسن کووید-۱۹ در میان مردان به مراتب کمتر از زنان می‌باشد. این در حالی بود که افراد پردرآمد نسبت به افراد کم‌درآمد، انگیزه بیشتری برای پذیرش واکسن داشتند. در مجموع، شناخت چنین چالش‌هایی می‌تواند متخصصان سلامت عمومی را در راستای پوشش اثربخش واکسیناسیون کووید-۱۹ کمک نماید.

تردید و نگرانی عموم مردم نسبت به واکسیناسیون کووید-۱۹ بیشتر شود. از همین رو لازم است تا دولت‌ها و نیز گروه‌های فعال در حوزه سلامت، با ارائه اطلاعات صحیح نسبت به واکسیناسیون و نیز پیامدهای مثبت آن در مقیاس فردی و اجتماعی، مردم را به حضور در برنامه واکسیناسیون ترغیب کنند.

مطالعه حاضر که یافته‌های آن در ژورنال وزین نیچر به چاپ رسیده‌اند، تلاش کرده است تا میزان پذیرش واکسن کرونا را در ۱۹ کشور جهان که بیش از نیمی از جمعیت جهان را شامل می‌شوند، مورد بررسی قرار دهد. بر اساس یافته‌های این مطالعه، بیش از ۷۰ درصد از مشارکت‌کنندگان بیان کردند که بسیار یا تا حد زیادی مایل به تزریق واکسن کرونا هستند. نکته جالب توجه این بود که حدود ۵۰ درصد از مشارکت‌کنندگان، تزریق واکسن کرونا را منوط به توصیه کارفرمای خود بیان می‌کردند. بر اساس یافته‌های هر کشور نیز، بیشترین میزان پذیرش واکسن کووید-۱۹ در میان چینی‌ها با نزدیک به ۹۰ درصد و کمترین میزان پذیرش در میان روس‌ها با کمتر از ۵۰ درصد مشاهده شد.

WOMEN'S HEALTH
Bulletin

WOMEN'S HEALTH Bulletin

Number 1, Volume 1, Issue 1, April 2014

p-ISSN: 2345-5136
e-ISSN: 2382-9648

womenshealthbulletin.com

p-ISSN: 2345-5152

INTERNATIONAL JOURNAL OF
SCHOOL HEALTH

INTERNATIONAL JOURNAL OF SCHOOL HEALTH

Number 1, Volume 1, Issue 1, June 2014

وب سایتهای مجلات مرکز تحقیقات سیاستگذاری سلامت

<http://emedicalj.com>

<http://hkj.sums.ac.ir>

<http://womenshealthbulletin.com>

<http://intjsh.com>

<http://socialpharmacyjournal.com>

به دانش بپرداز

دانش و تجارب مدیران ارشد و خبرگان در روزند

توسعه شبکه‌های بهداشتی ایران

مؤلفان:

کلیان باقری اسکری

رحمت لاد حادقی

سید بهزاد علیزاد

سید علیرضا منیلائی

حسام رهنمای پور خانی

محمدعلی فیاض بخش

محمدحسین شایبی

پژوهش خانواده

چهارمین

